

La recuperació de la memòria històrica encara és una assignatura pendent al País Valencià. Mentre la consciència de l'existència de tal cosa –de la memòria històrica, volem dir– ha amarat algunes administracions, al País Valencià els anys de govern dels conservadors han obstaculitzat els intents que, des de la societat civil, s'han fet per restituir la dignitat dels qui van ser víctimes de la dictadura. Sobre el terreny, han estat les associacions –el Grup per la Recuperació de la Memòria Històrica, entre més– les que han fet els passos més decisius; en l'àmbit documental, ha estat la universitat qui més se n'ha preocupat.

Des del passat divendres, els lectors inquiets disposen d'una nova aportació per completar el trencaclosques de la memòria històrica. I no n'és una qualsevol. Es tracta de la biografia que el periodista i sociòleg Francesc Viadel ha escrit sobre Vicent Marco Miranda, fundador d'Esquerra Valenciana, primer alcalde valencianista de l'Ajuntament de València i primer diputat valencianista a les Corts espanyoles, l'any 1936. “Un home essencialment bo, íntegre i valent”, explica Viadel, que en l'actualitat és professor de periodisme a la Universitat Blanquerna i és autor, entre altres, de *No mos fareu catalans. Història inacabada del blaverisme*. El llibre, que ha editat la Fundació Josep Irla, vinculada a Esquerra Republicana de Catalunya, forma part de la Col·lecció de l'Esquerra Nacional.

“La memòria de la cultura política republicana és molt precària. La del valencianisme republicà és gairebé inexistent”, lamenta Viadel, qui va creuar-se per primera volta amb la personalitat de Marco Miranda l'any 1999, quan, exercint en EL TEMPS, treballava en una investigació sobre la resistència catalana durant el franquisme. Començà a estirar el fil de la història i el resultat és la primera biografia del promotor d'Esquerra Valenciana, el primer partit que, l'any 1934, va donar fórmula política al valencianisme progressista. En la reconstrucció de les peripecies i el pensament de Marco Miranda, Viadel ha acudit a l'hemeroteca però també, i sobretot, als dos llibres de memòries que el diputat va escriure durant el franquisme: *In illo tempore* i *Cuatro gatos*, a més dels inèdits *Dietario* i *Cartas a mi nieto*.

Però qui va ser Vicent Marco Miranda? “Fou un exemple de l'evolució del pen-

Marco Miranda, el valencianista rescatat

Tot i que de manera accidental, fou el primer alcalde valencianista de València ciutat, l'any 1931. Al cap de cinc anys, dins del grup de la minoria catalana, es convertí en el primer diputat valencianista a les Corts espanyoles. Citat per pocs, desconegut per la majoria,

Vicent Marco Miranda fou una figura cabdal del nacionalisme abans de la dictadura. Ara, el periodista i sociòleg Francesc Viadel publica una biografia que contribueix a rescatar-lo del captiveri de la desmemòria.

Reportatge de Violeta Tena

ALCALDE I DIPUTAT.

Vicent Marco Miranda
(Castelló de la Plana, 1880-
València, 1946).

sament des de principis de segle fins a la derrota davant el franquisme. Començà en l'anarquisme, evolucionà cap al republicanisme i acabà sent un valencianista convençut", exposa Viadel.

El valencianisme íntegre.

Marco Miranda va nàixer a Castelló l'any 1880 en una família humil d'idees liberals. La infantesa i la joventut les va passar a la veïna Borriana, fins que l'any 1905 es va traslladar a València per treballar al diari *El Pueblo*, altaveu del republicanisme propugnat per Vicente Blasco Ibáñez. A la redacció del diari va intensificar l'influx blasquista que va convertir en militància política a les files del Partit d'Unió Republicana i Autonomista (PURA). Sota les sigles d'aquesta formació, Marco Miranda va accedir al seu primer càrrec públic. L'abril de 1931, tot just haver-se proclamat la Segona República, aquest periodista es convertia en alcalde de la ciutat de València. I ho feia amb la publicació d'un ban (*Al poble valencià*), escrit íntegrament en català. La possessió de la vara de manament de València, però, fou efímera. Només uns dies després del nomenament, Alejandro Lerroux el nomenà governador civil de Còrdova.

És durant els següents anys quan la consciència nacional de Marco Miranda es fa més consistent. En això juga un paper fonamental la seua participació en la comissió de l'Estatut de Catalunya que es forma a les Corts espanyols, on el polític valencià havia aconseguit escó en les files del PURA. "Aviat s'adona que l'autonomisme de Lerroux era de conveniència i que s'esmoreix o es revifa en funció de les circumstàncies i de les seues relacions amb els catalans", escriu Francesc Viadel.

La posterior dretanització de Lerroux el menarà definitivament a seguir els seus propis passos. És d'aquesta manera com el juliol de 1934, en companyia de Juli Just, Faustí Valentí i Hèctor Altabàs, creen un nou partit: Esquerra Valenciana. El liberalisme polític, el reformisme social i l'autonomia del País Valencià dins d'una Espanya que volien federal, constituïen l'esquelet bàsic de la formació. "Esquer-

"Català i valencià és el mateix. Llengua, esperit i llibertats. La Mediterrània gloriosa, uneix la Pàtria catalana amb la valenciana i en fa una de sola. Recorda Ausiàs Marc i la col·laboració que l'orador va prestar a Lluhí [Joan Lluhí, diputat al Parlament de Catalunya i conseller de la Generalitat] i Xirau (Antoni Xirau, redactor del projecte de l'Estatut català del 1932 i diputat d'ERC) a la Comissió d'Estatuts de les Constituents. Les vostres glòries –digué– són les nostres glòries. València reconeix que Catalunya és la seva mare. Tributa un record a les figures de Vinatea i Candà. Es preguntà què entenen per 'Antipàtria' els enemics de la llibertat. La pàtria, que és un sentiment, comença a la llar, segueix al municipi i arriba allí on hi ha identitat de sentiments, de llengua, d'esperit. En no entendre-ho així les dretes 'patriòtiques', de fet, destrueixen el que diuen estimar".

.....
Crònica del periòdic La Humanitat sobre la intervenció de Marco al centre d'Actuació Valencianista d'Esquerra a Barcelona el març de 1936

ra Valenciana aspirava a exercir una influència similar a la que tenia al Principat el partit de Lluís Companys, Esquerra Republicana de Catalunya".

Això no és gens estrany. En els seus escrits, Marco Miranda considera el Principat un territori germà. I això és tan cert que, en aconseguir acta de diputat en les eleccions de 1936, en les files del Front Popular, optà per integrar-se en el grup de la minoria d'Esquerra de Catalunya al Congrés. La confraternització era absoluta. "Per a ell, resultava una cosa ben natural", explica Francesc Viadel. La relació entre els líders d'ERC i EV era estreta, com es documenta en la biografia que ara es publica. El gener de 1936 Marco Miranda, de fet, va visitar a la presó Lluís Companys. El seu objectiu no era altre que convèncer-lo de la creació d'un front on convergiren "tots els partits immaculadament republicans i valerosament autonomistes, regionalistes o nacionalistes",

en paraules del polític valencià. La guerra civil espanyola truncaria tots aquests anhels. Amb tot, al capdavant d'Esquerra Valenciana, Marco Miranda i els seus encara van tenir temps de promoure l'any 1937 la redacció d'un avantprojecte d'Estatut valencià que, òbviament, va quedar en aigua morta.

De l'ostracisme a l'oblit

La victòria franquista suposarà per a Marco Miranda la fi de la seua carrera política i personal. "Era un home amb principis tan fermes que va rebutjar totes les oportunitats que els seus amics li van oferir per fugir de València", explica Viadel. Els primers anys que seguiran el final de la guerra esdevindran, consegüentment, una fugida permanent, una cerca d'amagatalls perpètua i angoixosa. Els amics i companys morien afusellats, restaven a la presó o corrien cap a l'exili. De casa en casa, de còmplice en còmplice, Marco Miranda s'esborrà de la vida pública i privada. Oficialment, per al règim, qui fóra alcalde i diputat per València havia desaparegut. Fins que l'any 1946 mor en un xalet de la Malva-rosa, que compartia amb un dels seus tres fills. El seu soterrar, explica Viadel, es va convertir de manera espontània i involuntària en "la primera manifestació antifranquista a València des de la fi de la Guerra Civil, tot un símbol de resistència".

La biografia que ara la Fundació Josep Irla presenta contribueix, doncs, a recupear els traços d'una personalitat cabdal en la configuració d'un valencianisme polític que, *a posteriori*, la foscor del franquisme va voler esborrar. La dictadura bé que hi va reeixir. I l'enlluernament del nacionalisme per la figura de Fuster ha diluït el llegat d'aquells valencianistes. A la capital valenciana cap carrer no duu el nom de Marco Miranda. Només Esquerra Republicana del País Valencià s'ha preocupat en alguna ocasió d'honar la seua tomba al cementiri municipal. "València és una ciutat que té molts problemes per reconèixer-se en la seua memòria –diu Francesc Viadel–. I no es tracta de fer només gestos simbòlics. Cal anar una mica més enllà". ●